SPOMEN-OBILJEŽJA NA 1941. GODINU

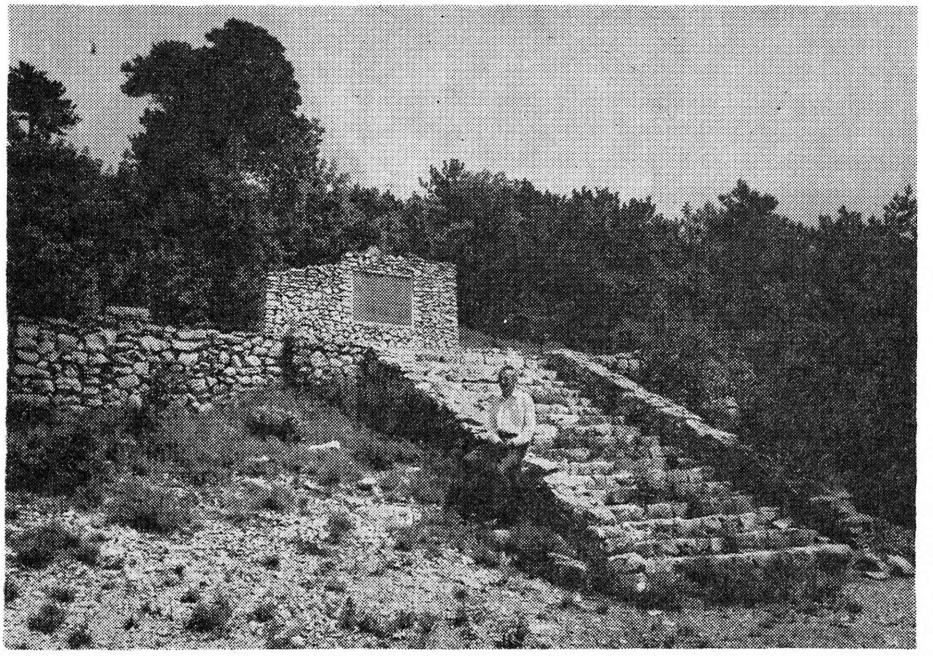

Spomenik u Borićima iznad Selaca, gdje je održan sastanak s Radom Končarom 12. siječnja 1941.
Ispred spomenika sjedi sudionik sastanka Josip Skočilić Kurilo

(Fototeka Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Rijeka, fotograf Vinko Malinarić)

RADE KONČAR I VINODOLSKI KOMUNISTI

Sastanak s Radom Končarom održao se na lokaciji zvanoj Borići koja se nalazi iznad Selaca. Mjesto je označeno spomenikom koji je izveden od kamenih stepenica, platoa i mramorne spomen-ploče. Spomenik nije postavljen na autentičnom mjestu jer se sastanak održao oko 35 m sjeveroistočno od samog spomenika.

Nakon nagle agresije fašista na evropske zemlje prijetila je 1941. ista opasnost i Jugoslaviji. Zbog toga je Rade Šupić, sekretar OK KPH-a za Hrvatsko primorje, prema direktivi Partije organizirao širi sastanak s komunistima Vinodola. Sastankom je rukovodio sekretar CK KPH-a, obavijestio je drugove na opasnost koja prijeti Jugoslaviji i upoznao ih sa smjernicama KPJ-u u slučaju napada fašista na našu domovinu.

Sastanku su prisustvovali ovi drugovi: iz *Bribira* Tomo Strizić, Blaž Kalafatić, Josip Skočilić Kurilo i Josip Tonković, iz *Crikvenice* Ivan Brozičević, iz *Dramlja* Rafe Brozičević, iz *Selaca* Vjekoslav Lončarić, Ivan Jeličić Tominčić, Andrija Kršul i Vladimir Car.

Komunisti Vinodola prihvatili su zaključke sastanka i nastavili rad prema uputama Partije. Ovaj sastanak imao je velik odraz na razvoj NOB-e u Vinodolu.

Na spomen-ploči napisan je o tom značajnom povijesnom događaju ovaj tekst:

POD RUKOVODSTVOM RADE KONČARA, SEKRETARA CK KP
HRVATSKE, ODRŽANO JE OVDJE 12. SIJEČNJA 1941.
SAVJETOVANJE O UČVRŠĆENJU PARTIJSKIH
ORGANIZACIJA I PRIPREMA ZA BORBU
PROTIV FAŠISTIČKOG NEPRIJATELJA
U PRISUSTVU RADE ŠUPIĆA, SEKRETARA
OK KPH ZA HRVATSKO PRIMORJE,
SUDJELOVALI SU ČLANOVI KPH
BRIBIR — TOMO STRIZIĆ, BLAŽ KALAFATIĆ,
JOSIP SKOČILIĆ KURILO I JOSIP TONKOVIĆ,
CRIKVENICA — IVAN BROZIČEVIĆ,
DRAMALJ — RAFE BROZIČEVIĆ,
SELCA — VJEKOSLAV LONČARIĆ, IVAN JELIČIĆ-TOMINČIĆ,
ANDRIJA KRŠUL I VLADIMIR CAR.

ZA USPOMENU POKOLJENJIMA O 25-GODIŠNJICI USTANKA

27. VII 1966. SUBNOR OPĆINE CRIKVENICA

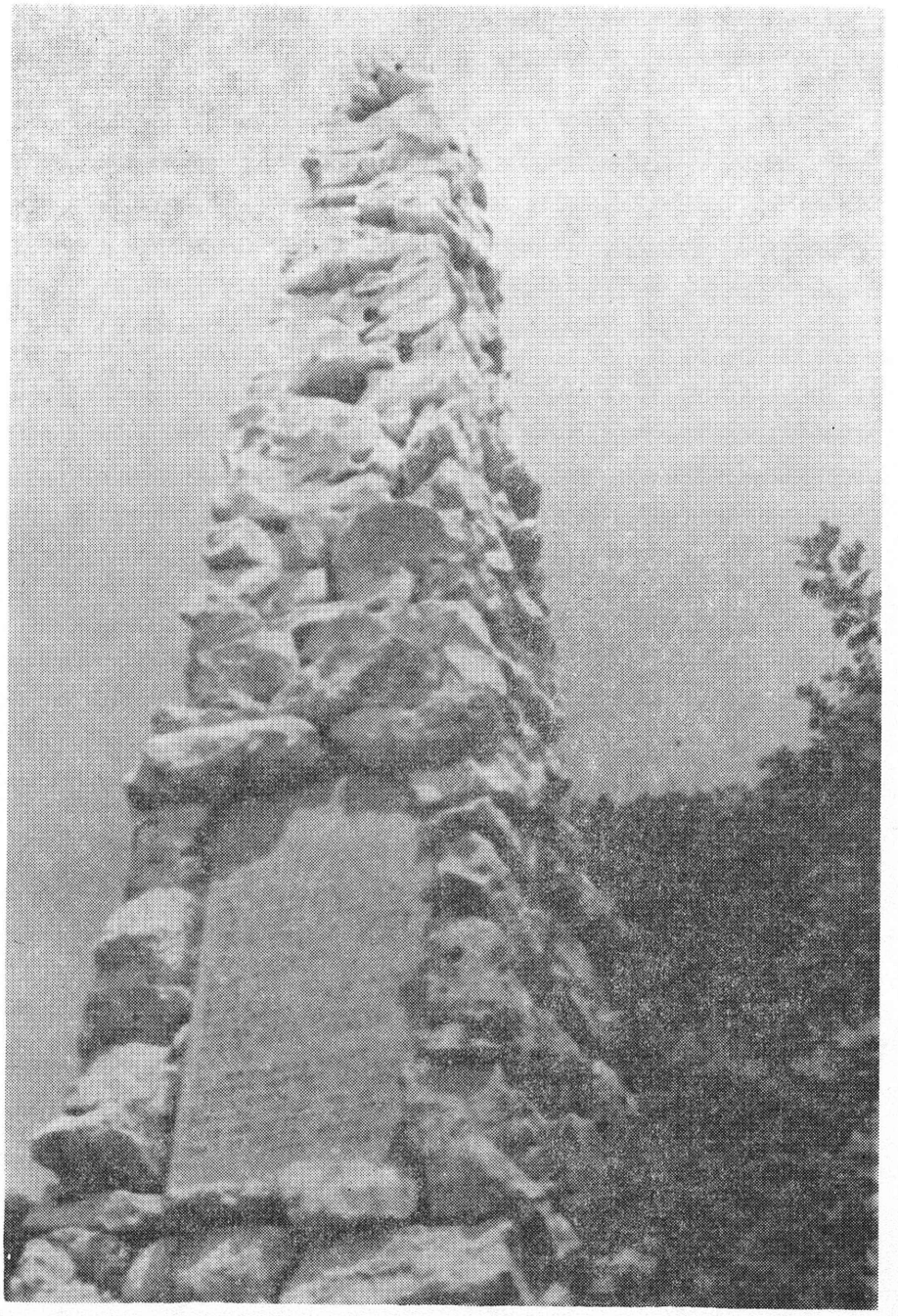

Uvala Jesenova, spomen piramida postavljena na obali, a na morskoj pučini održan je u srpnju 1941. sastanak vinodolskih komunista

SASTANAK VINODOLSKIH KOMUNISTA U UVALI JESENOVOJ

Područje uvale Jesenove gdje je u srpnju 1941. održan sastanak vinodolskih komunista, smješteno je na jugoistočnoj strani od mjesta Selca. Strma obala uvale obrasla je hrastom, grabrovinom, jasenom i djelomično borom. Sastanak je održan u barci vlasnika Marijana Pobora iz Selaca pred zapadnom obalom uvale. U predratnom razdoblju na području Vinodola Partija je organizirano djelovala. Komunisti Vinodola vršili su 1941. pripreme za oružani ustanak. Zbog takve sazrele situacije nametnula se potreba da se organizira širi sastanak.

Sastanku su prisustvovali ovi drugovi: iz *Bribira* Tomo Strizić i Blaž Kalafatić, iz *Crikvenice* Ivan Brozičević, iz *Hreljina* kao predstavnik OK KPH za Hrvatsko primorje Drago Švrljuga, iz *Ledenica* Ladislav Vivoda, iz *Selaca* Vjekoslav Lončarić, Andrija Kršul i Vlado Car te Josip Brnčić iz Fužina.

Na sastanku su doneseni zaključci:

— o daljnjem prikupljanju oružja, opreme i hrane,

— o objašnjavanju političkih prilika u zemlji i namjerama okupatora,

— o potrebi da se obrati posebna pažnja onim drugovima kojima prijeti opasnost od hapšenja te da se spriječi mobilizacija ljudi u domobranstvo.

Sastanak u uvali Jesenovoj značajan je jer su zaključci bili presudni za podizanje organiziranog oružanog ustanka u Vinodolu.

Uvala Jesenova označena je spomen-oznakom u obliku piramide koja je izvedena od rustičnih kamenih elemenata. Na piramidi se nalazi ploča s natpisom:

6. VII 1941.
U OVOJ UVALI ZVANOJ JESENOVA
KOMUNISTI VINODOLA
ODRŽALI SU SASTANAK I ODLUČILI
PODIĆI NARODNI USTANAK
PROTIV OKUPATORA
ZA NACIONALNO I KLASNO OSLOBOĐENJE
SUDJELOVALI SU ČLANOVI K. P. H.
BRIBIR — TOMA STRIZIĆ I BLAŽ KALAFATIĆ,
CRIKVENICA — IVAN BROZIČEVIĆ,
HRELJIN — DRAGO ŠVRLJUGA,
LEDENICE — LADISLAV VIVODA,
SELCA — VJEKOSLAV LONČARIĆ, ANDRIJA KRŠUL,
VLADO CAR I JOSIP BRNČIĆ IZ FUŽINA
ZA USPOMENU NA DANE N. O. B.

4. VII 1971. NAROD VINODOLA

PRIGODOM 30-GODIŠNJICE USTANKA

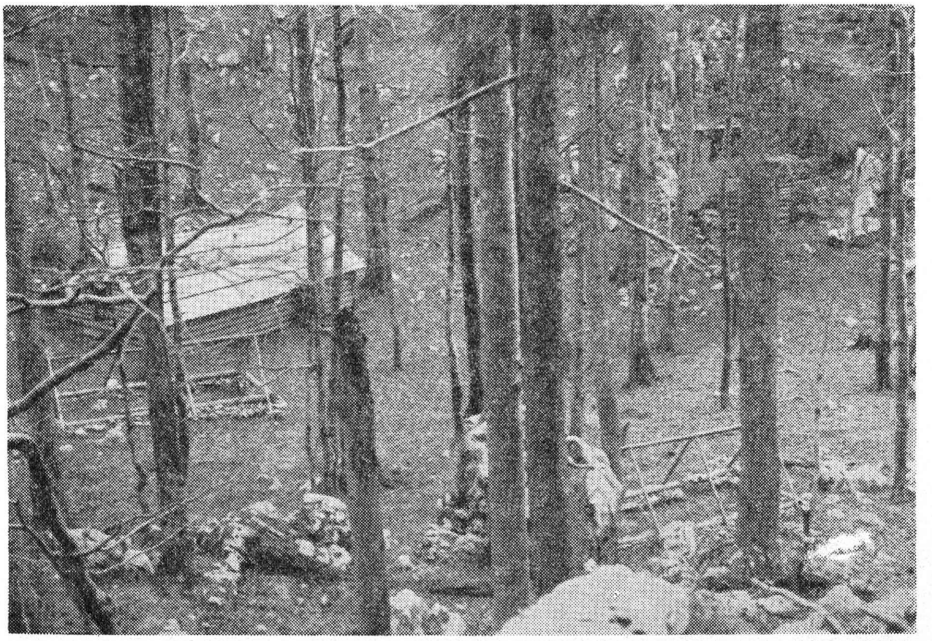

Viševica, rekonstruirani prvi partizanski logor iz 1941. godine

»NEĆE BITI MIRA NITI SLOBODE — DOK POSLJEDNJI FAŠISTA OD NAS NE ODE« — ŠIRILA SE KAO MUNJA PORUKA S VIŠEVICE VINODOLOM I HRVATSKIM PRIMORJEM

Viševica je udaljena od Bribira oko 20 km. Najviši joj je vrh 1429 metara nadmorske visine, a njeno šumsko područje bilo je najpogodnije za povezivanje s Gorskim kotarom i Drežnicom. Samo mjesto na kojemu je podignut partizanski logor, nalazi se 2—3 km sjeveroistočno od najvišeg vrha Viševice i isto toliko od Milčevih Stena.

Na Viševici je 28. srpnja 1941. osnovan Prvi partizanski logor. Tako je ostvaren jedan od zaključaka komunista donijet na sastanku u srpnju u uvali Jesenovoj. Sastanku su prisustvovali predstavnici partijskih organizacija Bribira, Selaca, Ledenica, Crikvenice i Hreljina.

Tako je u bribirskoj šumi stvorena partizanska baza narodnooslobodilačkog pokreta ne samo za Bribir nego i šire za Vinodol i veći dio Hrvatskog primorja. Ovaj partizanski logor postao je jedno od prvih žarišta oslobodilačke borbe koju je povela KPJ protiv okupatora i domaćih izdajica.

S Viševice su krenuli prvi borci ovoga kraja u borbu. Pod njenim bukvama, jelama, na njenim proplancima, po njenim neprohodnim vrtačama, po njenim zelenim livadama kretale su se hrabre čete partizana pod najtežim uvjetima. S Viševice i šumskih predjela oko Viševice odlazilo se u borbe od prvih dana narodnog ustanka pa do oslobođenja. Za narod ovoga kraja značila je mnogo. Značila je simbol slobode, značila je utočište izbjeglom narodu. Narod ju je opjevao u svojim pjesmama.

S obzirom na smještaj partizanskog logora na Viševici u prvim danima ustanka, a i kasnije, omogućeno je bilo najlakše povezivanje s narodom Gorskog kotara i s Drežnicom. Tako je Viševica postala lučonoša bratstva i jedinstva hrvatskog naroda Prmorja i Gorskoga kotara sa srpskim narodom Drežnice.

Ovaj logor na Viševici podigli su Bribirci Franjo Mureta, Petar Spoja i Josip Veljačić Zebić, prema odluci partijske organizacije Bribira kojom je rukovodio drug Tomo Strizić.

Crikvenica, kuća u kojoj je 1941. osnovan Okružni komitet KPH za Hrvatsko primorje

(Fototeka Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Rijeka, fotograf Vinko Malinarić)

OSNIVANJE OKRUŽNOGA KOMITETA KP HRVATSKE ZA HRVATSKO PRIMORJE U CRIKVENICI

Objekat u kojemu je osnovan OK KPH za Hrvatsko primorje nalazi se u nizu s ostalim objektima u Tomislavovoj ulici 25 u Crikvenici.

Okružni komitet KP Hrvatske za Hrvatsko primorje osnovan je u Crikvenici početkom rujna 1941. u obiteljskoj kući učitelja Ivana Cara. Tu je stanovao Vlado Matetić, te se u njegovu stanu održao sastanak.

Na području Vinodola djelovale su u to vrijeme partijske organizacije u Bribiru, Crikvenici, Dramlju, Grižanima, Novom Vinodolskom i Selcima, a posebno u partizanskom logoru na Viševici. Prilike su u ono vrijeme zahtijevale da se osnuje partijsko tijelo koje bi pridonijelo ujedinjavanju NOP-a na području Vinodola i uopće Hrvatskog primorja.

Tada dolazi u Novi Vinodolski Andrija Hebrang, član Centralnoga komiteta, i sastaje se s Josipom Đerđom. Nakon toga pristupilo se organiziranju šireg sastanka. Sastanku su prisustvovali predstavnici partijskih organizacija iz Crikvenice Viktor Bubanj i Vlado Matetić, iz Selaca Mate Kršul, iz Dramlja Rafe Brozičević, u ime CK KPH Andrija Hebrang.

Izabran je Okružni komitet KPH za Hrvatsko primorje. Za članove toga komiteta izabrani su: Viktor Bubanj i Vlado Matetić iz Crikvenice, Rade Šupić iz Sušaka i Mate Kršul iz Selaca.

Za Sekretara je izabran Mate Kršul, zvan Mali; on je u toku srpnja i kolovoza 1941. obilaskom organizacija i kontakta s drugom Josipom Đerđom, Ivom Marinkovićem i Andrijom Hebrangom pokazao da je za tu dužnost pogodna ličnost.

Na fasadi toga objekta postavljena je spomen-ploča s ovim tekstom:

POČETKOM RUJNA 1941. GODINE
OSNOVAN JE U OVOJ KUĆI
OKRUŽNI KOMITET KP HRVATSKE
ZA HRVATSKO PRIMORJE
DA RAZBUKTA USTANAK
PROTIV OUKPATORA
I DOMAĆIH IZDAJICA

POVODOM
40-GODIŠNJICE
TITOVA RUKOVOĐENJA
KPJ I 40-GODIŠNJICE
OSNUTKA K. P. HRVATSKE

DRUŠTVENO-POLITIČKE ORGANIZACIJE
OPĆINE CRIKVENICA

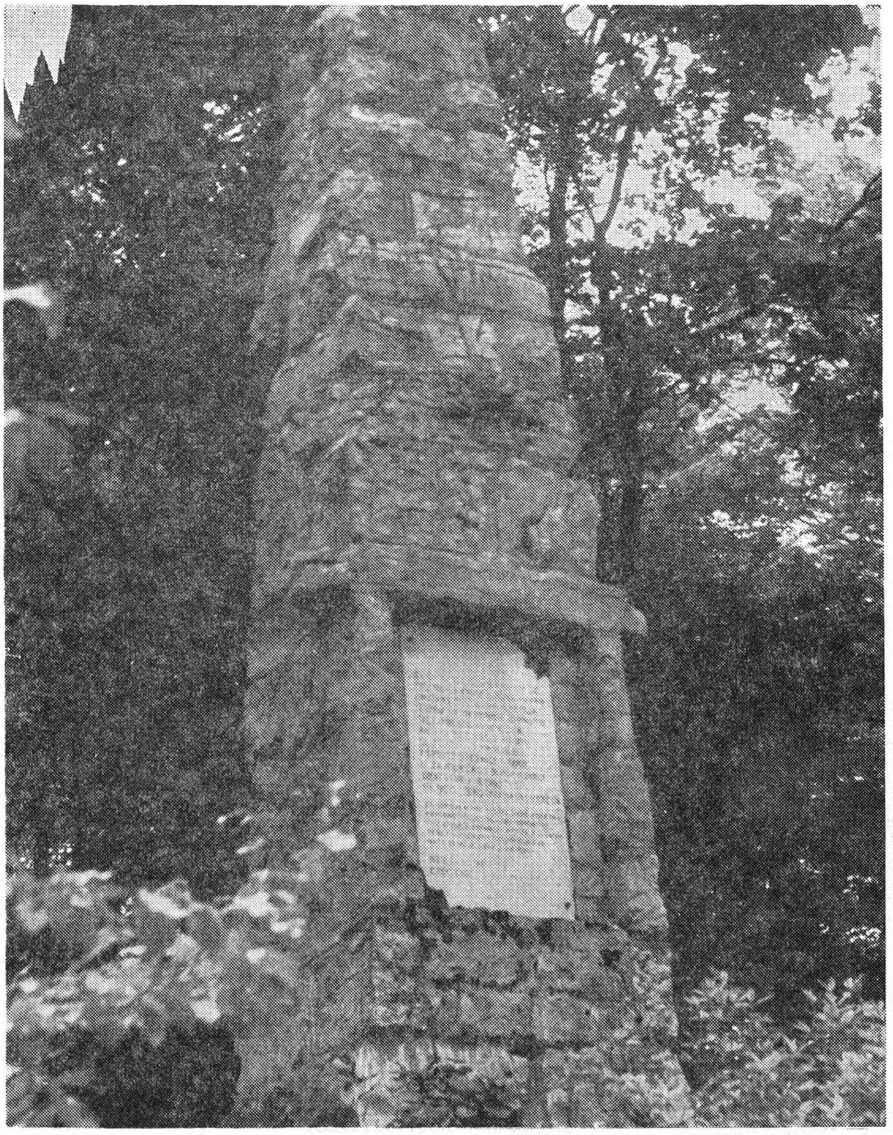

Stalak, spomen-piramida postavljena na mjestu, gdje su borci Viševice i Tuhobića 27. rujna 1941. napali kamion talijanskog okupatora

NI PEDALJ ŠUME OKUPATORU

Mjesto gdje je izvršena prva oružana akcija boraca s Viševice protiv talijanskih fašista nalazi se na granici tadašnjih kotareva Novi Vinodolski — Ogulin. Napad je izvršen u šumskom području na cesti koja vodi od Novog Vinodolskog do Jasenka, na lokaciji zvanoj Stalak. Stalak je obitavalište lugara i cestara koji su se brinuli o šumskom bogatstvu ovoga područja.

Borci s Viševice i Tuhobića napali su 27. rujna 1941. kamion 74. pješadijskog puka talijanske vojske koji je iz Novog Vinodolskog prenosio hranu talijanskom garnizonu u Jasenak. Akciju je vodio Nikola Car Crni, poznati španjolski borac iz Crikvenice. Akcija je bila vrlo uspješna. Zarobljena su dva potporučnika, jedan podoficir, vozač i šest vojnika. U akciji je sudjelovala partizanska četa iz logora Viševice u suradnji s borcima iz Tuhobića, organizirana u četiri desetine.

Zarobljeni vojnici su pušteni, dok su oficiri odvedeni na Viševicu gdje je bio sastavljen revolucionarni sud čete koji ih je osudio na smrt strijeljanjem.

U toj je akciji uz živežne namirnice zaplijenjeno 6 pušaka, dva pištolja 60.000 talijanskih lira i 10.000 dinara. Zaplijenjeni puškomitraljez predat je nakon izvršene akcije grupi drugova iz Drežničke partizanske čete koja se našla na ovom području prema ranijem dogovoru. Tada je pojačan temelj bratstva i jedinstva između partizana Srba iz Drežnice i Hrvata iz Hrvatskog primorja, koje se kovalo u oružanoj borbi protiv okupatora i domaćih izdajica.

Sutradan 28. IX grupa partizana predvođena Tomom Strizićem postavila je zasjedu na oko 4 km udaljenosti od Stalka prema Mošunama. Ubijen je motorist koji je na motoru predvodio kolonu talijanskih kamiona, a svojim je dolaskom iznenadio partizane u pripremanju zasjede. Kasnije se saznalo da je u toj akciji bilo još 5 ubijenih i pet ranjenih talijanskih okupatorskih vojnika.

Zatim su 29. IX 1941. hrabra sedmorica boraca (Joso Štajner, Blaž Kalafatić, Zdravko Pađen, Jure Mataija Žirica, Pero Komadina, Srećko Mureta i Joso Kombol-Beli) u blizini Mošuna ponovili akciju na okupatorsku talijansku vojsku. Pod rukovodstvom Tome Strizića koji je vodio ovu akciju, uništen je jedan kamion i jedan motorkotač, a zaplijenjeno je pet pušaka. Tako je okupator u tim akcijama pretrpio gubitke od 17 mrtvih i desetak ranjenih. Od partizana nitko nije poginuo.

Put Novi Vinodolski — Jasenak već je 1941. ostao za okupatora zauvijek zatvoren jer je postao dio oslobođenog područja, a po njemu se kretao jedino s velikim motoriziranim snagama.

Ove tri akcije boraca Viševice unijele su uznemirenost i strah u redove okupatora. Tada su talijanski fašisti vršili represalije protiv obitelji partizana, ali ništa nije moglo spriječiti ovaj narod da nastavi borbu za svoju slobodu.

Mjesto gdje je izvršena prva partizanska oružana borba, označeno je spomen-oznakom u obliku piramide. Piramida je izvedena od rustičnih kamenih elemenata, a na sredini je ploča s tekstom:

SA OVOG MJESTA IZVRŠENA JE
POČETKOM MJESECA OKTOBRA 1941. PRVA
ORUŽANA PARTIZANSKA AKCIJA
U HRVATSKOM PRIMORJU PROTIV
TALIJANSKOG OKUPATORA.
AKCIJU SU IZVRŠILI HRVATI
IZ HRVATSKOG PRIMORJA
I SRBI IZ DREŽNICE I TAKO
U ZAJEDNIČKOJ BORBI KOVALI
BRATSTVO I JEDINSTVO,
NAJVEĆU TEKOVINU NAŠIH NARODA.
ZA USPOMENU NA VELIKE DANE POČETKA
NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE
OVU SPOMEN-PIRAMIDU PODIŽE POVODOM
DESETOGODIŠNJICE OSLOBOĐENJA
NAŠE ZEMLJE DANA 7. VIII 1955.
NAROD KOTARA
CRIKVENICE I OGULINA

Novi Vinodolski, kuća u kojoj je 29. kolovoza 1941. partijska organizacija izabrala prvi odbor NOP-a i u kojoj je djelovala od rujna 1941. ilegalna tiskarska tehnika

(Fototeka Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka, fotograf Vinko Malinarić)

Objekt u kojemu je djelovala tiskarska tehnika, nalazi se u Novom Vinodolskom u Ulici Narodnog fronta. Tu se nekada nalazio Voćno-lozni rasadnik, a danas je to zgrada Dječjeg vrtića.

U srpnju 1941. dolazi u Novi Vinodolski drug Josip Đerđa Stari da pomogne partijskoj organizaciji Hrvatskog primorja u dizanju i organiziranju narodnog ustanka.

Drug Đerđa je vrlo dobro znao da se snažan i jedinstven pokret naroda Hrvatskog primorja ne može ni zamisliti bez lista. Pisanim riječima će politički djelovati i pozivati narod na ustanak. Tako je počeo izlaziti iz partizanske tiskarske tehnike prvi broj lista Glas naroda Hrvatskog primorja, glasilo narodnooslobodilačkog pokreta Hrvatskog primorja. Prvi broj, a možda i drugi štampani su u Crikvenici gdje se nalazila tehnika okružnog foruma kojom je rukovodio Viktor Bubanj. Zatim se tehnika seli u zgradu Voćnog i loznog rasadnika u Novi Vinodolski. Prvog siječnja 1942. »Glas naroda Hrvatskog primorja« mijenja ime u »Primorski borac«.

Urednik i pisac glavnih članaka bio je drug Josip Đerđa, a glavni suradnici bili su mu Ivan Radetić Ferdo i Marija Vuković Dunja te neki drugovi s terena. U tiskarskoj tehnici još su radili Danica Telišman Dorčić i Marija Kinkela. List je pisan na mašini i umnažan na šapirografu. Štampu su prenosile novljanske i bribirske žene i omladina, uglavnom radnice rasadnika.

List je objavljivao podatke o lokalnim vijestima, raskrinkavao okupatora i domaće izdajnike, zatim je donosio detaljne vijesti o događajima u zemlji ,naročito o stanju na svim frontovima.

Sva štampa dostavljana je borcima na Viševicu, zatim organizacijama u Crikvenici, Selcima, Bribiru, Kraljevici, a kasnije i u Senj, Rab i Pag. U Sušaku je »Glas naroda Hrvatskog primorja« u tamošnjoj tehnici dalje umnožavan s dodatkom opisa njihovih lokalnih vijesti.

Osim djelatnosti tiskarske tehnike objekt ima još jedno povijesno značenje jer je u njemu 1941. osnovana i djelovala prva novljanska partijska organizacija.

U OVOJ JE KUĆI NOVLJANSKA
PARTIJSKA ORGANIZACIJA 29. VIII 1941.
GOD. IZABRALA ODBOR ZA ORGANIZACIJU
NARODNOOSLOBODILAČKOG PO-
KRETA U NOVOM VINODOLSKOM
OVU SPOMEN-PLOČU
ZA USPOMENU NA SLAVNE DANE
NARODNE REVOLUCIJE PODIŽE
OSNOVNA ORGANIZACIJA
SAVEZA BORACA NOR-a
NOVI VINODOLSKI, 29. XI 1955.

Tekst spomen-ploče koja govori o djelatnosti tiskarske tehnike:

U OVOJ KUĆI PISAN JE I UMNOŽAVAN POD
RUKOVODSTVOM DRUGA ĐERĐE JOSIPA
DELEGATA C. K. K. P. H.
GLAS NARODA HRVATSKOG PRIMORJA
OD SEPTEMBRA DO DECEMBRA 1941. GODINE A OD
JANUARA DO MARTA 1942. GODINE PRIMORSKI BORAC
GLASILO NARODNOOSLOBODILAČKOG POKRETA
H R V A T S K O G P R I M O R J A
NOVLJANSKA PARTIJSKA ORGANIZACIJA K. P. H.
ORŽAVALA JE U OVOJ KUĆI SVOJE SASTANKE OD
AUGUSTA 1941. DO JUNA 1942. GODINE

Dramalj — Sopaljska, spomen-oznaka na mjestu gdje je 5. listopada 1941. Tomo Strizić održao masovni sastanak

MASOVNI SASTANAK I DIZANJE NA USTANAK U DRAMLJU

Prvih dana ustanka drug Tomo Strizić kao organizator ustanka u našem kraju obavlja sve organizacione poslove vezane ne samo za formiranje partizanskog logora na Viševici i za formiranje vojne partizanske jedinice već radi i na organiziranju pozadine za pomoć partizanskom logoru na Viševici. Jednom riječju, radi na organiziranju i kontaktiranju pozadine i fronta.

Strizić je u tome neumoran. Obilazi cijeli teren nekadašnjih kotara Novog i Crikvenice. Bio je hrabar i ništa ga nije sprečavalo da iznenada dođe u naseljena mjesta koja su pod kontrolom talijanskih okupatorskih vojnika i vlasti.

Početkom listopada 1941. dolazi i u Dramalj (Sv. Jelenu) nedaleko od Crikvenice da narodu tumači značaj i ulogu narodnooslobodilačke borbe. Upoznaje narod s proglasom Centralnoga komiteta KPJ o dizanju ustanka, o borbi koja je započela i u našem kraju protiv akupatora, apelira na svijest naroda da pruži pomoć koja je potrebna borcima koji se bore za oslobođenje svoje domovine od okupatora. Poziva narod Dramlja na ustanak, da pomaže partizanske borce prema svojim mogućnostima.

Narod Dramlja predvođen komunistima prihvaća borbu protiv okupatora i domaćih izdajica i svoje obećanje, dato na masovnom sastanku rukovodiocu ustanka u ovom kraju Tomi Striziću, nikada nije pogazio.

Za sjećanja na te dane podignuta je spomen-ploča koja se nalazi u Dramlju u predjelu Sopaljska, na putu Manestri — Tribalj.

NA OVOM MJESTU
5. LISTOPADA 1941. GOD. ODRŽAN
JE U PRISUTNOSTI NARODNOG
HEROJA TOME STRIZIĆA PRVI
MASOVNI SASTANAK NARODA
SV. JELENE
RADI PODIZANJA
NARODNOG USTANKA

PODIŽE OSN. ORG. SAVEZA
BORACA SV. JELENE 29. XI 1954.

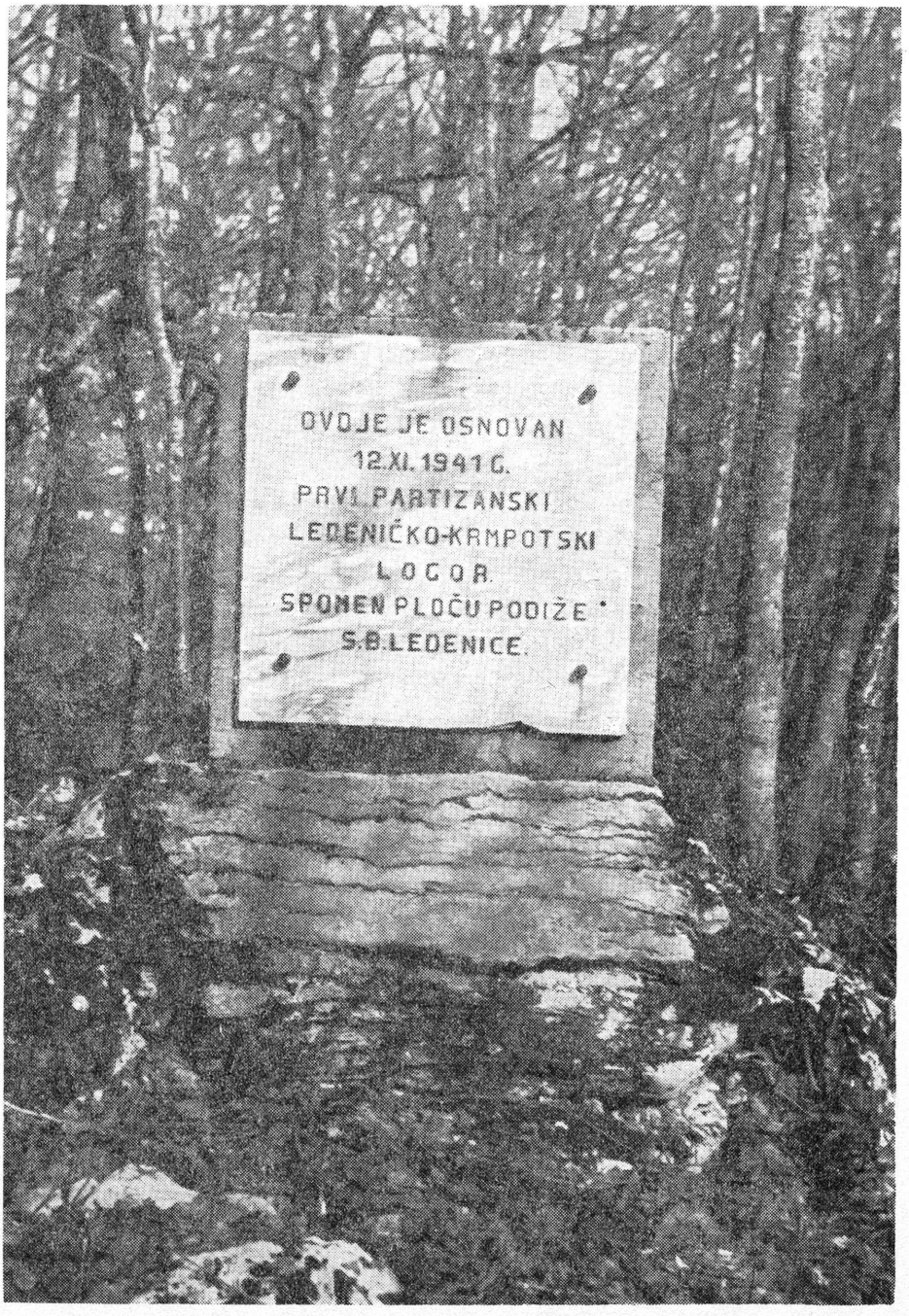

Ričičko Bilo, Ledeničko-krmpotski partijanski logor Bilo, osnovan 1941. godine

LEDENIČKO-KRMPOTSKI PARTIZANSKI LOGOR U RIČIČKOM BILU

Borci logora na Viševici sele se na lokaciju zvanu Rožena s razloga da budu što bliže narodu Bribira i okolnih mjesta. Međutim, 1. XI 1941. ovaj su logor napali talijanski fašisti predvođeni ustašom Antunom Svetićem. Tada se u logoru Rožena nalazio i Veljko Kovačević s 26 boraca, te su svi borci zajedno odbili napad okupatora. Nakon toga logor se seli u šumsko područje Maševo. Pretpostavljalo se da će talijanski fašisti doći na ovo područje s većim snagama, pa je rukovodstvo odlučilo da se Ledeničani odvoje od Bribiraca i osnuju svoj logor. Odredili su da se logor izgradi na lokaciji zvanoj Ričičko Bilo u neposrednoj blizini s. Mataija Draga. Tada je osnovana komanda ledeničkog logora, u njezin su sastav ušli Petar Komadina kao komandir, Ladislav Vivoda kao komesar, a Milan Mataija kao sekretar partijske organizacije. Dogovoreno je da se obavijesti Veljko Kovačević o ovoj odluci, jer su htjeli da drug Veljko posjeti ovaj logor radi poduzimanja akcija.

Tada su Ledeničani otišli na drežničko područje, međutim, tamo su logor našli popaljen. Nakon toga otišli su u s. Vukelići i Skalić. Tu je drežnički narod toplo dočekao hrvatske borce s Primorja. Zatim su borci došli do Brinjskog logora gdje su ostali nekoliko dana.

Milan Mataija odlučuje da odmah krenu na gradnju logora na Ričičkom Bilu. Na lokaciju logora došlo je oko 20 seljana i odmah su pristupili gradnji baraka. 15. XI 1941. logor je posjetio Veljko Kovačević, te su se tada dogovorili o daljnjim akcijama. Nakon toga ledenički su borci napali talijanski garnizon u Brezama. Početkom prosinca u ovaj logor stižu i borci iz Krmpota, te je logor postao ledeničko-krmpotski logor do osnivanja samostalnog krmpotskog logora. Od 5. XII 1941. ovaj partizanski logor postaje Druga četa bataljona »Marko Trbović« kojemu je štab bio u to vrijeme u Drežnici.

Na lokaciji se nalazi spomen-oznaka sa slijedećim tekstom:

OVDJE JE OSNOVAN
12. XI 1941. G.
PRVI PARTIZANSKI
LEDENIČKO-KRMPOTSKI
LOGOR

SPOMEN PLOČU PODIŽE
S. B. LEDENICE

LEGENDA:
LEDENIČKI PARTIZANSKI LOGOR
"BILO" 1941.
Podomaći
Podomaći

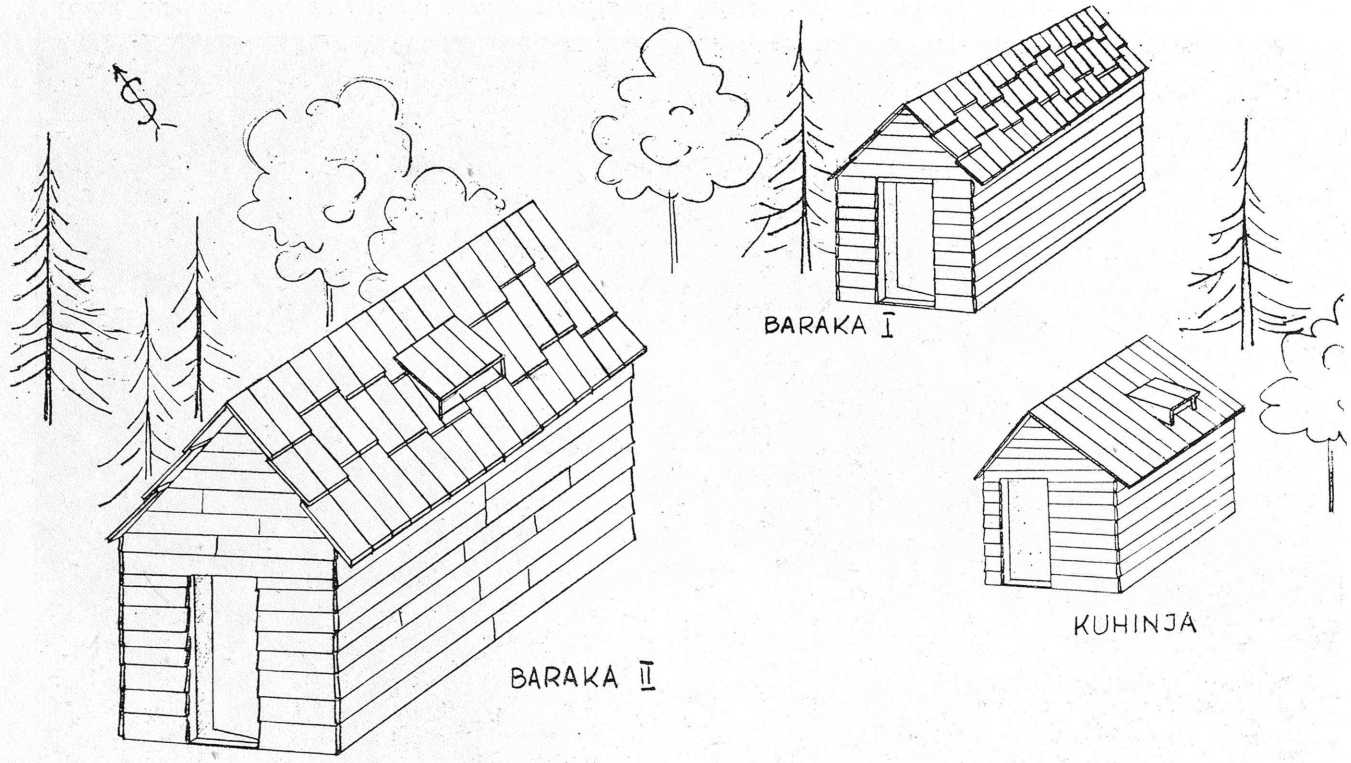

SKICA LEDENIČKOG LOGORA „BILO" 19.1. ~~god.~~

Po sjećanju: Petar Frković

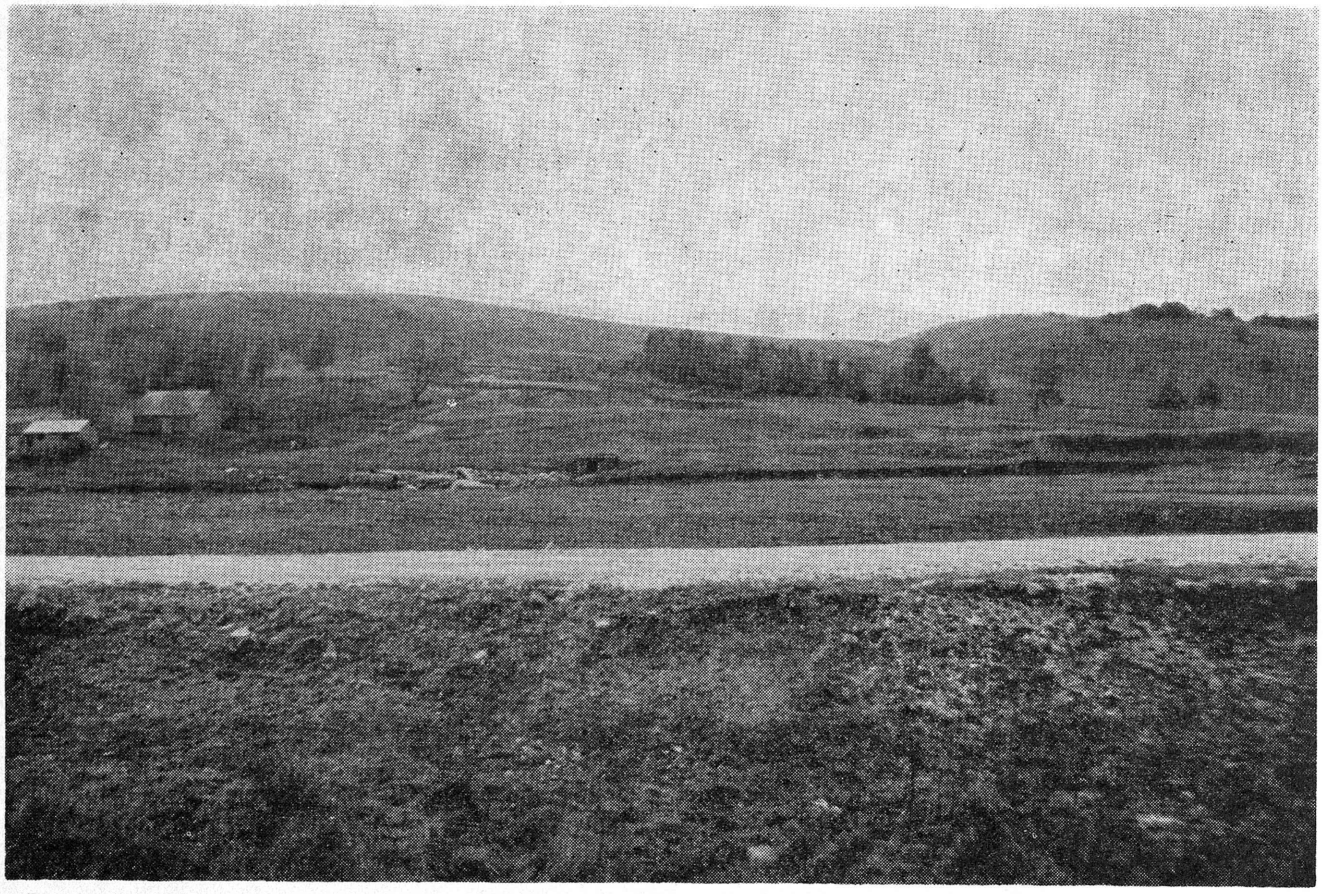

Breze, lokacija gdje se nalazio garnizon talijanskih fašista koje su napali partizani 17. prosinca 1941.

PRVI NAPAD PARTIZANA U HRVATSKOM PRIMORJU NA GARNIZON TALIJANSKIH FAŠISTA U BREZAMA

Garnizon talijanskog okupatora postavljen je u Brezama kao uporište na cesti Novi Vinodolski — Ogulin. Brojno stanje talijanske posade kretalo se od 50 do 60 vojnika, a naoružani su bili s 4 mitraljeza — brede i ostalim lakšim naoružanjem. Osim toga štitio je rad na pilani koja je pripadala Talijanu Bartolettiju, da može nesmetano eksploatirati šumsko bogatstvo ovoga područja.

Partizanska komanda donijela je odluku da se i to posljednje uporište talijanske okupatorske vojske u ovom šumskom području na cesti Novi Vinodolski — Ogulin likvidira.

Poslije napornog marša čitavog dana 16. XII 1941. partizani su, njih oko 50, što Primoraca ,što Gorana i Drežničana, pod komandom druga Save Vukelića u noći zaposjeli selo Breze s triju strana.

Napad je trebalo da bude iznenadan ,a predviđen je za 17. XII 1941. u zoru, ali je zbog jake magle izostao. Zbog te situacije talijanski je okupator primijetio partizane, pa je došlo do obostranog puškaranja. U međuvremenu su počeli dolaziti radnici s pilane, pa su partizani obustavili pucnjavu da ne bi ranili kojeg radnika. U borbi je poginuo jedan talijanski podoficir, a partizani nisu imali gubitaka.

U toku dana talijanski okupatori dobili su pojačanje iz garnizona u Novom Vinodolskom. Idućeg dana, bojeći se napada partizana, talijanski okupator uništio je pilanu i povukao se u Ledenice.

Napad na prvi talijanski garnizon 1941, iako nije s vojničkoga gledišta bio uspješan, imao je veliko političko značenje, i to je odjeknulo na cijelom Hrvatskom primorju, jer je napuštanjem Breza stvoren veći partizanski slobodni teritorij za sva ledenička sela i sela Gornjih Zagona. Od sada za cijelo vrijeme rata bila je prekinuta eksploatacija ovog šumskog područja, a cestom Novi Vinodolski — Ogulin mogao se okupator kretati samo s velikim snagama. Ovo područje postaje oslobođeno područje na kojemu isključivo djeluje narodnooslobodilački pokret.

U znak sjećanja na ovaj napad na mjestu gdje se nalazila pilana u Brezama, postavljena je spomen-ploča:

Dramalj, spomen-oznaka na stijeni, gdje se je održavala ilegalna veza s otokom Krkom u toku 1941. godine

VEZA S OTOKOM KRKOM OPJEVANA I U NARODNOJ PJESMI »STIŽE HRANA«

Kako se razvijao narodnooslobodilački pokret u Hrvatskom primorju i otocima, trebalo je svakako održavati vezu između Krka i kopna. Veza je uspostavljena radi slanja pomoći sakupljene hrane ,odjeće, sanitetskog materijala i oružja te radi održavanja veze između rukovodstva KK KPH za otok Krk i rukovodstva u partizanskim logorima.

Zadatak održavanja veza Krk — kopno nije bio lak, posebno kada su se Krčani u grupama prebacivali u partizane.

Neprijatelj — talijanski okupator, a kasnije i njemački, sa svojim suradnicima na moru stalno je vrebao sa svih strana kako bi onemogućio povezivanje naroda otoka Krka s okružnim partijskim rukovodstvom. Između otoka Krka i kopna tokom NOB-e bilo je više veza. Osim kurirskih veza parobrodom najčešće i najsigurnije veze bile su čamcima.

Tokom dana čamci bi se potapljali u more da ih neprijatelj ne bi onesposobio ili zaplijenio, a noću bi stupili u akciju. Tako su održavane veze s čamcima Krk — Sv. Jelena (Dramalj), Krk — Sv. Jakov (Jadranovo), otok Krk — Selca i Krk — Vrbnik —Novi Vinodolski. Istodobno su drugovi iz Baške organizirali posebnu vezu sa senjskim područjem na liniji Baška — Klada.

Najbolje je funkcionirala pomorska veza između otoka Krka i Crikvenice te Okružnoga komiteta KPH za Hrvatsko primorje i Komande Primorskog područja. Naime, komunisti s područja otoka Krka te područja Dramlja i Jadranova dobivali su poseban zadatak partijskih rukovodstava Krk i Crikvenica da rade na održavanju za NOP važnih veza otok — kopno.

Veze čamcima od Dramlja — Kačjaka (Crikvenica) do Čiste i Lončarice (Krk) i obratno održavali su pod najtežim uvjetima u prvom redu odbornici iz Šila i Dramlja.

Veza se prema prilikama pojačavala, ovisno o brojčanom stanju krčkih boraca i o količini poslanog materijala. Naime, preko veze prebacivani su mnogi drugovi s Krka ili s kopna u jedinice NOV i POJ, odnosno u partizansku mornaricu. Treba istaknuti da ova veza nikad nije prokazana, iako su na njoj jedno vrijeme bili angažirani deseci i deseci mornara i ribara iz mnogih krčkih sela te Dramlja i Jadranova. Spomen-ploča o djelatnosti ove značajne veze postavljena je na obali u Dramlju odakle su čamci kretali prema Krku i tamo stizali s Krka.

Tekst glasi:

PREKO OVOG MJESTA ODRŽAVANA JE VEZA
ZA SVE VRIJEME RATA IZMEĐU BORACA HRVAT.
PRIMORJA I OTOKA. USPRKOS STALNOJ KONTROLI
NEPRIJATELJA VEZA NIJE PREKIDANA.
PJESMA DOŽIVLJAJA — STIŽE HRANA:

NOĆ JE TIHA, MJESEC PUN,
NA MORU SE VIDI ČUN,
SA OTOKA STIŽE HRANA
ZA ISHRANU PARTIZANA.

KAD OBALI BARKA STIŽE,
PRIMAKNU SE LJUDI BLIŽE,
SVAKI VREĆU UZME, STIŠTE
I NOSI JE U SPREMIŠTE.

ČIM SE SMRAČI DRUGOG DANA,
EVO ŽENA SA SVIH STRANA,
PREKO BRDA NOSE HRANU
NAŠEM DRAGOM PARTIZANU.

ZALUD BANDA PATROLIRA
I OBALU KONTROLIRA,
VJEŠTIJA JE VOJSKA NAŠA
OD NIJEMACA I USTAŠA.

SPOMEN PODIŽE SAVEZ BORACA SV. JELENE
10. IX 1951.

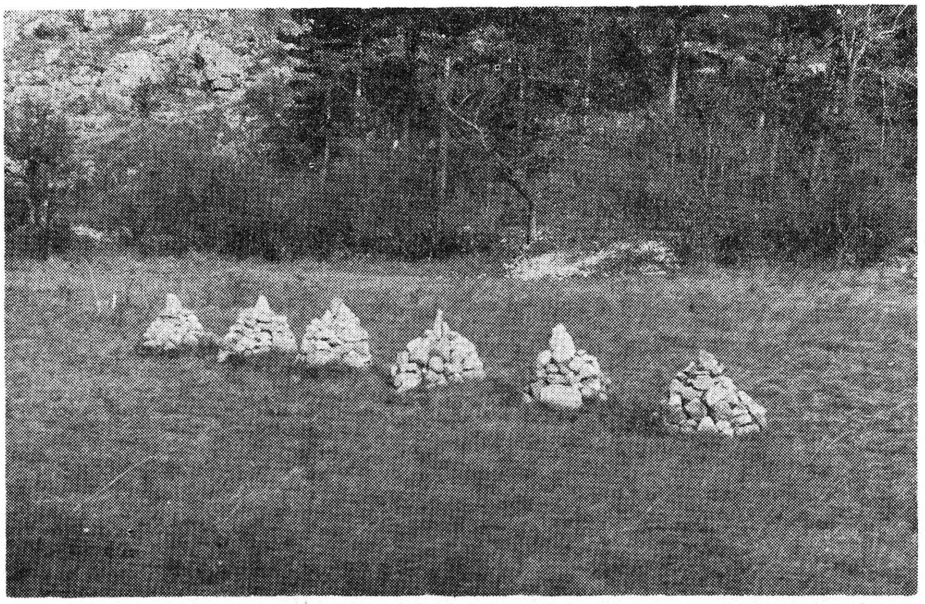

Crikvenica, humci ispod kojih se nalaze posmrtni ostaci šestorice rodoljuba, koje su strijeljali talijanski fašisti 26. prosinca 1941.

NI SMRTNE KAZNE NISU MOGLE ODVOJITI VINODOLCE OD NJIHOVIH BORACA

Talijanski okupator je 26. XII 1941. izvršio težak zločin. Mjesto gdje su strijeljani rodoljubi, nalazi se na ledini u neposrednoj blizini Crikveničkog rasadnika u Vinodolskoj ulici. Odatle vodi cesta prema Vinodolskoj kotlini. Objekt u kojemu je proglašena presuda o strijeljanju, nalazi se na obali. To je sadašnji Dom partizana u Crikvenici. Tu se nalazila neprijateljska stanica u kojoj je okupator zatvarao, mučio i zlostavljao borce.

Talijanski okupator, bijesan što se ustanak naroda u Hrvatskom primorju rasplamsao, pokušava zločinima odvojiti ovaj narod od partizana. Godine 1941. optužuje za suradnju s NOP-om dr Ivana Sobola, zatim Frana Cara te Dalmatince torbare Ivana Bilića, Boža i Matka Šubašića i Mirka Vidovića.

Talijanski okupator improvizira suđenje, a Vojni sud izrekao je 26. XII 1941. ovim rodoljubima presudu — smrtnu kaznu srijeljanjem u 12 sati, odnosno jedan sat nakon suđenja.

Okupator izvršava ovaj zločin jer je svjestan svoje nemoći nad sveopćim narodnim ustankom koji je zahvatio cijeli ovaj kraj. Vinodolci su se tada još više zbili u svoje redove u borbi protiv okupatora i nastavili je do oslobođenja.

Mjesto strijeljanja označeno je humcima koji su izvedeni od kamenih elemenata kao suhozid. Ti humci danas simbolično pokazuju šest nasilno ugašenih života.

Na Domu partizana nalazi se spomen-ploča s ovim tekstom:

DANA 26. XII 1941. GODINE TALIJANSKI VOJNI SUD OSUDIO JE U OVOJ ZGRADI NA SMRT ŠESTORICU RODOLJUBA STRIJELJANI SU:

IVAN BILIĆ
FRANJO CAR
DR IVAN SOBOL
BOŽO ŠUBAŠIĆ
MATE ŠUBAŠIĆ
MIRKO VIDOVIĆ.

PALIM ZA SLOBODU, BRATSTVO I JEDINSTVO NAŠIH NARODA, NA SJEĆANJE POKOLJENJIMA OVU SPOMEN-PLOČU PODIŽE

28. X 1972. SUBNOR CRIKVENICA

Novi Vinodolski, rodna kuća partizanskog liječnika dra Andrije Šermana u Partizanskoj ulici sa spomen-pločom

(Fototeka Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka, fotograf Vinko Malinarić)

PARTIZANSKI LIJEČNIK »U ŽICI«

Nakon osnivanja prvog odbora narodnooslobodilačkog pokreta u Novom Vinodolskom 29. VIII 1941. i djelatnosti lista »Glas naroda Hrvatskog primorja« članovi partijske organizacije na čelu s Matom Dorčićem posjetili su najutjecajnije ljude u Novom Vinodolskom, upoznali ih s ciljevima NOB-e i dali im na čitanje partizansku štampu. U razgovoru obrazložili su im političku situaciju kod nas i u svijetu i predložili im da surađuju s NOB-om.

Jedan od prvih građana kojega su posjetili Ivica Radetić Ferdo i Mate Dorčić i koji se od početka djelovanja ovog odbora angažirao, bio je dr Andrija Šerman, liječnik. Premda je djelovao u Novom Vinodolskom, »u žici«, postao je pravi partizanski liječnik, dajući dragocjenu pomoć organizaciji NOP-a. Dostavljao je u šumu, na oslobođeno područje, lijekove, injekcije, zavoje i ostali sanitetski materijal za partizanske bolnice. Liječio je i obilazio ranjene i bolesne partizane i simpatizere NOP-a iz okolnih sela nedaleko od Novog Vinodolskog. Izdavao je recepte na imena aktivista NOP-a kako bi se mogli podizati lijekovi i slati u partizanske bolnice. Uvijek je znao naći načina i mogućnosti da posjeti partizane i sudionike NOP-a koji su živjeli »izvan žice«.

Znao je narod Vinodolskoga kraja za svoga partizanskog doktora. Okupator, ni talijanski, ni njemački, nikada za to nije doznao. Narod je znao čuvati tajnu jer je to bio »njihov doktor«.

Na spomen-ploči je ovaj tekst:

ČETRDESET LET SI NAS NA SVIT PRIJIMAL
I PRATIL KROZ ŽIVOT DO SMRTI
ČETRDESET LET SI NAŠE BOLI BLAŽIL
U OVOJ KUĆI JE ŽIVIO I DJELOVAO

DR ANDRIJA ŠERMAN
1895—1963

LIJEČNIK, AKTIVIST NOP-a OD 1941. I PRVI PREDSJEDNIK JEDINSTVENE NARODNOOSLOBODILAČKE FRONTE ZA KOTAR NOVI VINODOLSKI OD SRPNJA 1944. IZABRAN U BRIBIRSKOJ ŠUMI.

SOCIJALISTIČKI SAVEZ RNH
NOVI VINODOLSKI
29. STUDENI 1976.

Jadranovo, spomen-oznaka u parku gdje se nalazilo od 1941. do 1945. godine ilegalno sastajalište partizana

(Fototeka Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka, fotograf Vinko Malinarić)

ILEGALNO SASTAJALIŠTE PARTIZANA — PARK U JADRANOVU

Park od borove šume nalazi se na istočnoj obali mjesta Jadranova. Tu su nekada bile postavljene tunere. Između dva svjetska rata posađena je borova šuma. U toku NOB-a ilegalci su tu imali svoj ilegalni punkt — sastajalište.

Sudionici narodnooslobodilačke borbe upotrebljavali su sve moguće načine da se odupru neprijatelju. Osim patriotizma i hrabrosti, posebno naglašavamo jednu karakterističnu pojavu u revoluciji, a to je konspiracija. U ustanku su korištena razna ilegalna skloništa i ilegalni punktovi, ilegalne staze, ilegalne veze i sastajališta. Često su ilegalci radili u neposrednoj blizini neprijatelja. Tako su se u toku cijelog rata u ovoj borovoj šumi sastajali ilegalno drugovi i ostavljali konspirativne poruke. Konspiracija koja je u toku NOB-e vladala, spasila je mnoge drugove od opasnosti.

U parku je postavljena spomen-ploča s tekstom:

U ČAST 10-GODIŠNJICE
OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE
1945—1955. OSNOVAO I
IZGRADIO SAVEZ BORACA I
NARODNI ODBOR OPĆINE
JADRANOVO

Krmin, Novi Vinodolski, spomen-oznaka postavljena na mjestu gdje je bilo ilegalno partizansko sastajalište u toku 1941.

PARTIZANSKO SASTAJALIŠTE S NARODOM NOVOG VINODOLSKOG

Koncem 1941. rukovodstvo NOP-a Novog Vinodolskog donijelo je odluku da se sastanci aktivista u »žici« s partizanima i rukovodstvom NOP-a u »šumi« održavaju u novljanskom polju jer je tu bilo najsigurnije. Neprijatelj je kontrolirao svaki izlazak iz mjesta za rad u novljanskom polju.

Područje zvano Krmin bilo je za sastanke najsigurnije jer su se tu sastanci mogli nesmetano održavati. Ukoliko je prijetila opasnost od talijanskih vojnika, žandara, legionara i ustaša ,drugovi su radi sigurnosti imali ugovoreni znak: npr. ako je područje Brdo Krmina, Sv. Kuzma i Ivan bilo slobodno za sastanke, onda se puštala stoka na pašu, a ako je na suprotnom brdu zvanom Rizina bila stoka na paši, onda se sastanci ne bi mogli održavati.

Ova odluka rukovodstva NOP-a ovoga kraja bila je značajna jer se kasnije na tom i obližnjem području sastajao narod Novog Vinodolskog s rukovodiocima i sa svojim borcima koji su ovamo dolazili na vezu.

Ovi sastanci poprimili su kasnije masovni karakter jer se tamo u toku 1942. pa sve do kapitulacije Italije išlo masovno. Svi sastanci žena, omladine, odbornika održavali su se isključivo tu.

Jedan od inicijatora za održavanje tih sastanaka »izvan žice« i rukovodilac NOP-a ovoga kraja bio je Ivan Radetić Ferdo koji je ovu odluku donio zajedno s Marijom Vuković Dunjom i Frankom Križkovićem Vranješom u dogovoru s drugom Blažom Kalafatićem. U svojim sjećanjima Radetić iznosi: »Ni svojevremene procesije sv. Kuzmu nisu bile masovnije od ovih ustaničkih — krminskih sastanaka u proljeću i ljetu 1943. godine«.

Izvor Krmin označen je spomen-oznakom, a nalazi se u novljanskom polju. Prema njemu se skreće s puta iz Novog Vinodolskog preko Pridola u pravcu Stabljevica — Zagon.

Na spomen-oznaci je ovaj tekst:

DRUŽE, U OKOLICI OVOG VRELA SASTAJALI SU SE
U DANIMA NARODNE REVOLUCIJE 1941—1945.
I OHRABRENI RASTAJALI NAŠI LJUDI I BORCI.
POD RUKOVODSTVOM KPJ
I OKRILJA NARODNOG POVJERENJA
OVDJE SE KOVALO JEDINSTVO FRONTA I POZADINE,
JEDINSTVO BORACA I NARODA NAŠEGA KRAJA.

JULI 1965.

SAVEZ BORACA NOR-a
NOVI VINODOLSKI

Selca — kuća u kojoj je u kolovozu 1941. osnovan NOO

KUĆA U SELCIMA U KOJOJ JE U KOLOVOZU 1941. OSNOVAN NOO

U ovoj kući Mata Kršula, inače u ono doba člana mjesne organizacije KPH, osnovan je u kolovozu 1941. Narodnooslobodilački odbor. Kuća se nalazi u središnjem dijelu mjesta, u predjelu Metlina. Ta pokrajna ulica nosi danas ime predratnog komuniste Vjekoslava Jeličića Jureška, sekretara obnovljene partijske organizacije i sekretara Komiteta KPJ za Vinodol (1936—1937), koji su vinodolski komunisti osnovali početkom 1936. u Bribiru (selo Draga). Broj kuće je 7. Sagrađena je u stilu većine stambenih kuća u mjestu.

Sastanku su prisustvovali članovi partijske organizacije u Selcima Vlado Car, Andrija Kršul, Mate Kršul, Nikola Lončarić Andrinić i Vjekoslav Lončarić, njen sekretar. Potrebu osnivanja jednog šireg tijela, odbora NOP-a, obrazložio je Mate Kršul. U odbor su izabrani Vjekoslav Lončarić, za predsjednika, i za članove Juraj Jeličis Špiro, Nikola Lončarić Andrinić, Petar Lončarić Bubnjar i Ivan Pobor, brijač. Jeličić je uskoro napustio mjesto, pa su u odbor izabrani Petar Lončarić Osina i Marijan Pobor Belac.

Odbor je preuzeo zadatak da skuplja hranu, novac, odjeću i ostalo za borce »u šumi«, za partizane.

Spomen-ploča na kući podignuta je na Dan Republike 1977.

Spomen-ploča na kući u kojoj je osnovan NOO